

BLENDOW

LEXNOVA

LEXNOVA NYHETER

Hovrätten fastställer livstidsdom mot 62-åring för folkrättsbrott i Iran

Publicerad

19 DEC 2023

Hovrätten fastställer huvudsakligen tingsrättens dom och dömer en 62-årig iransk medborgare som har stått åtalad för grovt folkrättsbrott och mord på politiska och religiösa fångar i Iran sommaren 1988 till livstids fängelse. Enligt hovrätten är det styrkt att 62-åringen har haft en central roll i genomförandet av avrättningarna.

Stockholms tingsrätt har i dag meddelat dom i ett mål där en i dag 62-årig iransk medborgare har stått åtalad folkrättsbrott och mord efter att ha deltagit i avrättningar av ett mycket stort antal politiska fångar i fängelset Gohardasht i Iran sommaren 1988. Mannen saknar koppling till Sverige, utan lurades hit i en fälla som gillrats av en målsägande.

Den första frågan som tingsrätten hade att ta ställning till var om svensk domstol hade jurisdiktion att döma för de åtalade brotten. För folkrättsbrott råder universell jurisdiktion och svensk domstol är därför behörig på den grunden. När det gäller åtalet för mord är svensk domstol behörig på grund av straffvärdet för brottet. Tingsrätten ansåg sig alltså behörig att pröva åtalet.

Bevisningen i målet har bestått av förhör med målsägande och vittnen. Även rapporter från människorättsorganisationer samt artiklar och memoarer från överlevande på fängelset har legat till grund för åtalet.

Det rör sig dels om avrättningar av sympatisörer till den politiska organisationen Iranska Folkets Mujahedin, dels avrättningar av sympatisörer till olika vänstergrupper som ansågs ha avsågts sig sin islamska tro.

Gärningarna som riktades mot Mujahedin hade sin bakgrund i den maktkamp som följde i svallvågorna av den iranska revolutionen 1979. Gruppen hade ett nära samarbete med Irak, och Irans dåvarande ayatolla hade utfärdat en så kallad fatwa mot rörelsens sympatisörer i iranska fängelser om att de skulle avrättas.

Tingsrätten ansåg att Mujahedin, på grund av kopplingen till Irak, var en del av den väpnade konflikten som vid tidpunkten pågick mellan Iran och Irak. Det innebär att regelverket om internationell humanitär rätt är tillämpligt på handlingarna som har riktats mot Mujahedin-fångarna. Gärningarna i denna del bedömdes därför som folkrättsbrott. Brottet skulle betraktas som grovt.

Brotten mot vänstersympatisörerna kunde också kopplas till revolutionen och det teokratiska styre som följde. Dessa personer påstods av regimen ha av sagt sig sin tro och deras religiösa och politiska övertygelse ansågs stå i strid med den ordning som gällde efter revolutionen.

På fängelserna runt om i Iran bildades kommittéer som skulle verkställa fatwan. En sådan kommitté på Gohardasht-fängelset prövade fångarnas koppling till Mujahedin och olika vänstergupper. Dödsstraffen verkställdes omedelbart genom hängning i ett förfarande som inte tillgodosåg grundläggande krav på en rättvis rättegång.

Enligt tingsrätten var det bevisat att 62-åringen, i rollen som assistent till biträdande åklagaren på fängelset, bland annat hämtade fångar och förde dem till kommittén och avrättningsplatsen. Han har också valt ut fångar som skulle ställas inför kommittén.

Mannen har invänt att han var anställd vid ett annat fängelse, att han haft semester när avrättningarna skedde samt att han utsatts för en konspiration alternativt förväxlats med en annan gärningsman. Rätten ansåg inte att detta påverkade bevisvärdet av åklagarens bevisning. Åtalet var därför styrkt. 62-åringen dömdes som medgärningsman och inte som medhjälpare.

Påföljden bestämdes till livstids fängelse. Detta med hänsyn till att mannen hade medverkat till att avrätta ett mycket stort antal personer på grund av deras politiska eller religiösa övertygelse utan en rättvis rättegång. Han skulle även betala skadestånd för psykiskt lidande till efterlevande anhöriga och

Svea hovrätt fastställer nu huvudsakligen tingsrättens dom.

Hovrätten anser i likhet med underinstansen det föreligger svensk jurisdiktion samt att åklagaren har bevisat att ett stort antal personer, många med koppling till Mujahedin, avrättades i Gohardasht-fängelset sommaren 1988. Till skillnad från tingsrätten anser dock hovrätten att bevisningen ger tillräckligt stöd för att samtliga personer som åtalet omfattar har dödats.

Det är även styrkt att ett mycket stort antal fångar har utsatts för svårt lidande i form av dödsångest genom att de förts in till kommittén eller dödskorridoren för att därefter tas tillbaka till sina avdelningar.

När det gäller 62-åringen delaktighet i brotten har flera förhörspersoner beskrivit hur han har närvarat i huvudkorridoren och haft en övervakande roll. Det framgår vidare att han har fört fångar från korridoren både mot avrättningsplatsen och till avdelningarna. 62-åringen anses alltså huvudsakligen ha agerat i enlighet med åklagarens gärningspåståenden.

Frågan därefter är hur gärningarna ska rubriceras. Det är utrett att det pågick en internationell väpnad konflikt mellan Iran och Irak pågick under hela den tidsperiod då avrättningarna skedde. I likhet med tingsrätten bedömer hovrätten att Mujahedin kom att bli en del av den väpnade konflikten mellan länderna, eftersom gruppen på det stora hela kontrollerades av Irak.

Vidare står det klart att det har funnits ett samband mellan den väpnade konflikten samt avrättningarna och tortyren. Hovrätten framhåller här att det inte är nödvändigt att den väpnade konflikten utgör det enda motivet till avrättningarna och tortyren på fängelset, utan det är tillräckligt den väpnade konflikten på något vis är nära sammanbunden med gärningarna. Redan tidpunkten för gärningarna

talar för ett samband. Vidare framstår det som mycket osannolikt, givet omfattningen och organiseringen av avrättningarna, att avrättningarna utförts utan den iranska ledningens påbud.

Det går dock inte att slå fast att skrivelsen från Ayatollah Khomeini är en fatwa. Den frågan är dock inte avgörande för om det finns ett tillräckligt samband.

Vad sedan gäller frågan om medgärningsmannaskap eller medhjälp skriver hovrätten att avrättningarna utförts på ett välorganiserat och målmedvetet sätt. Hanteringen av fångarna har krävt samarbete mellan ett stort antal personer inom fängelseverksamheten i Gohardasht. Beslut om vilka som ska avrättats har fattats av en kommitté som agerat i enlighet med order som givits av den iranska regeringen. Den övergripande brottsplanen måste ses i ljuset av detta.

Även om 62-åringen inte varit med och fattat beslut om vilka som skulle avrättas har hans delaktighet i utförandet av brottsplanen varit central. Hovrätten påpekar att hans ställning i fängelsehierarkin inte har begränsat sig till att vara endast en fångvaktare, utan han har varit assistent till biträdande åklagaren på fängelset. Han måste därför ha haft god insikt i den gemensamma brottsplanen. Det måste också ha varit uppenbart för honom att kommitténs prövning inför avrättningarna inte uppfyllde kraven på en rättvis rättegång.

Mot den bakgrunden ska 62-åringen betraktas som medgärningsman. Han ska därför dömas för ett fall av grovt folkrättsbrott och 24 fall av mord. Till skillnad mot tingsrätten anser hovrätten att gärningen ska betraktas som flera fall av mord i stället för ett brott.

Mannen har gjort sig skyldig till så pass allvarlig brottslighet att påföljden inte kan bestämmas till annat än fängelse på livstid. Att han suttit häktad med restriktioner och att det gått mycket lång tid sedan brottet begicks påverkar inte bedömningen. Han ska även betala skadestånd till målsägande och anhöriga till avlidna personer.

Ett hovrättsråd är skiljaktigt beträffande 62-åringens skuld under åtalpunkten mord. Hon anser att bevisningen inte är tillräckligt robust i denna del och att det är oklart i vilken utsträckning 62-åringen har varit delaktig i dessa avrättningar. Han ska därför dömas för medhjälp till mord och inte som medgärningsman. Bedömningen påverkar inte rubriceringsfrågan eller valet av påföljd.

Karl Engstrand

Instans: Hovrätterna

Rättsområden: [Mänskliga rättigheter](#), [Europakonventionen](#), [Brott mot person](#), [Övrig internationell rätt](#), [Straffprocess](#), [Utvisning på grund av brott](#), [Folkrätt](#), [Åklagare](#), [Påföljd](#)

LEXNOVA NYHETER

Juridisk nyhetsbevakning och rättsdatabas

Blendow Lexnova är Sveriges mest omfattande juridiska nyhetstjänst. Vår bevakning innefattar rättsfall, lagstiftning och förarbeten inom samtliga rättsområden. Genom skräddarsydda bevakningsprofiler säkerställer du kontinuerlig uppdatering av rätt information och slipper nyhetsflöden som inte berör dig.

Läs mer på lexnova.se/nyheter